

Učte se jazykům a nebudete sami

Příběh Dany Matějčkové z lounského Domu seniorů

Roku 1992 jsme prodali dům v Mnichovském Týnci a přesídlili do Pečovatelského domu v Lounech. O dva roky později mi zemřel manžel. Bylo mi sedmdesát a zamýšlela se nad dalším životem, jak s ním naložit. Cožpak mi zbývá už jen truchlení a vzpomínání? V té době vyšel v novinách inzerát, který nabízel slovníky, učebnice a adresář pro výuku esperanta. Požádala jsem o zaslání a začala se pilně učit.

Po třech měsících jsem si troufla napsat na adresu z adresáře a těšila se na odpověď. Ta na sebe nechala čekat tři měsíce. Koncem ledna jsem obdržela psaní z Norska. Čekala jsem dopis od paní, ale napsal mi muž. Psal, že po odchodu do penze přesídlili s manželkou do nového domova v Hamaru, proto je můj dopis nezastihl. Obdivuhodná norská pošta v Bergenu však doručila dopis za nimi na novou adresu. Jeho paní, se kterou jsem si původně chtěla dopisovat, však v prosinci zemřela. Jestli ale chci, mohu si dopisovat s ním.

Atak začala naše korespondence vesperantu. Po výměně několika dopisů mi psal, že se zúčastní zasedání předních pracovníků železnic na Štrbském Plese. Já mu odpověděla, že mezinárodní rychlík, kterým pojedete, jede přes Prahu, a že by tam mohl přerušit jízdu.

A tak jsme se v Praze Holešovicích na nádraží poprvé setkali. Protože jsme si byli sympatičtí, nakonec strávil v Lounech dva dny.

Dozvěděla jsem se, že je dlouholetou předsedou Mezinárodního svazu esperanta, že řídí kongres esperantistů v Evropě a jestli chci, mohu se s ním zúčastnit

nejbližšího kongresu, který se konal v květnu v Budapešti. Musím se však zdokonalit v konverzaci v esperantu. Až doposud jsme spolu mluvili německy. Jak já se snažila! Na kongresu již jsem se s jeho spolupracovníky a přáteli v esperantu běžně dohovířila.

Nadále jsme se setkávali a na podzim pro mne přijel, aby mi ukázal Norsko. Prožili jsme spolu a s jeho přáteli v překrásné zemi spoustu šťastných okamžiků.

Jak šel čas, můj přítel, stejně jako já, již hůře chodí, a má přidělené invalidní vozítko. Nadchlo mne, že v Norsku je zdravotnictví na tak vysoké úrovni, že jsou tam veškeré zdravotní potřeby zajišťovány a propůjčovány zdarma. Také pooperačních sanatorií je dostatek, a za minimální úhradu.

Chceme-li být spolu, je to už komplikovanější, ale nevzdáváme se. Jen musíme volit bezbariérové ubytování v hotelu či lázních. Velmi nás těší každý další dopis.

Ráda bych doporučila čtenářům, aby nelámali hůl nad někdy krutým osudem, ale aby využili každé chvíle a učili se jazykům. Otevřou si bránu do světa, kde mohou poznat spoustu nových přátel.

Dana Matějčková

Znalost esperanta otevřela Daně Matějčkové bránu do světa, podívala se do Norska. Snímek z Vigeland parku v Oslo.

Severočeský buchaři zaháněli žal svlékáním

Soubor Klouzák uvedl v lounském Vrchlického divadle svou novou inscenaci. Z červnové postoloprtské premiéry se o hře Severočeský buchaři šířily nadšené ohlasy. „Klouzáci“ totiž opět vsadili na jistotu a do hry převzali dějovou kostru slavného britského filmu z roku 1998.

Skupina zoufalých nezaměstnaných mužů v něm najde ztracenou důstojnost a vydělá chybějící peníze, tím že nacvičí a předvede společné striptýzové číslo. Postoloprtská divadelní společnost částečně upravili takřka na svoje těla a převedli do (severo)českého prostředí.

Vzdělání pouze stylizovanými cimrmanovskými a ringočechemi veselohrami se kupodivu nezalekli ani dojemných poloh. Umravnili v nich své herectví na nejvyšší možnou míru a nebalili se akcentovat citlivé otázky manželské a otcovské lásky. Ještě větší odvalu vyžadovalo

vznesení trochu zaprášené sociální otázky: „Dneska jsme si všichni rovni – jsme totiž všichni nezaměstnaní!“

Dialogy byly dobře vypořádané i zahráné. Pouze v civilnějších polohách někdy jejich přílišná doslovnost tahala za uši. „Hrdinové naší doby“ byli dobře typizováni již ve filmové předloze. Klouzáci za nimi ani příliš nezaostávali a plně využili svá individuální „osobní kouzla“. Václav Fiedler jako zoufalý rozvedený otec, měl úlohu asi nejtěžší. Jiří Frydrych v roli obtlouštělého chlapíka plně zužitkoval své komediální předpoklady, a ještě si stříhl vážnou milostnou scénu. Martin Holeček jako uniformovaný mamčin mazlíček byl k popukání. A Pavel Kučera v úloze milujícího inženýra v exekuci za nimi nijak nezaostával.

S bravurou své komediální party zvládli i představitelé dalších mužských postav. Za všechny jmenujme alespoň docela těžkou dětskou roli Vojtěcha Fišera. Zmínku zaslouží také inteligentní, a přitom jednoduchá scénografie.

Hudba zase chytře ironizovala dění na jevišti nebo dokreslovala náladu a pomáhala hercům v obtížných obrazech. Vtipné byly řešeny také přestavby kulisy za oponou. Posloužily k nim filmové projekce dotahující nastolený

příběh někdy až ad absurdum. Skoro tříhodinové představení začalo ztrácet dynamiku teprve ve třech čtvrtinách. Naštěstí včas přišla „dějová krize“, která pak dala naplno vyniknout závěrečnému finále.

Marxistický kritik by o této komedii patrně napsal, že ukázala, jak současná konzumní popkultura zavlavila proletariát revolučního ethosu. Konzervativci by se zase mohli pohoršovat, protože vystupující antihrdinové získávají vážnost zpět tím, že se jí zároveň vzdávají. Pravocivý liberál by kroutil hlavou nad – podle něj – archaickou přítomností sociálního soucitu. Levicový by se zase čertil nad chybějící společenskou angažovaností. A postmoderní pisálek by se zamýšlel, proč se v 80. letech žal z nezaměstnanosti zaháněl ještě „děláním“ („postav třeba zed“), zatímco v následující dekádě již „svlékáním“.

Klouzáci si úskalí takto namíchané směsi sami uvědomovali, a tak do děkovačky sebeironicky pustili píseň od Kabátů: „To všechno je jen kýč, chlapi jdeme pryč!“ Kýč to možná byl, ale vyprodané hlediště si správným dávkováním emocí a zábavy získal hned od začátku!

(Klouzáci: Severočeský buchaři, Vrchlického divadlo v Lounech, 23. září 2008) Jan Vnouček

Zrodu striptýzových hvězd předcházela choulostivá konkurz. Postoloprtská se s ním vyrovnala s bravurou sobě vlastní.

Staré názvy nejedovatějších hub

Nástupem chorobných úkazů živobytí v nebezpečnosti upadá

Probíráme-li se starými určovacími pomůckami hub, udivuje nás krásná lidových názvů, podobně jako v pomologii při určování ovoce. Z textu se vypulují jména jako dubovka, dřínovka, skrýváníc houbka, lipěnka, žlutomlčičník, májová houbka, houba česneková, houba hřebíčková, kozí brada bílá, kozí pysk, vrahomlčičník, vlasovka, běláč, houba pepřová, kobylí bzdinky, úhelka, loupáčka či prstíčky.

Z etymologického hlediska je však třeba se zastavit u dvou nejedovatějších hub, jejichž jména se časem podstatně změnila. Je to satan a čertoplach. Tehdejší čertoplach je dnešní muchomůrka zelená. V naučných slovnících se s tímto slovem setkáváme pouze u J. Jungmana v jeho Slovníku česko-německém, díl I. z roku 1835 („čertoplach – houba jistá, dávení působící...”).

Podruhé jsem toto lidové jméno našel v díle J. Bezděka Houby jedlé a jim podobné jedovaté, vydaném v Praze r. 1901. Od tohoto roku však čertoplach mizí a již se neužívá. Je ale ještě zajímavé, že čertoplach u muchomůrky zelené neuvádí L. Čelakovský (syn básníka), který přeložil a vydal r. 1876 a 1881 ve Vidni Lorinserovu Sbírku nejdůležitějších jedlých,

podezřelých a jedovatých hub. Muchomůrku zelenou tu nazývá „zemankou zelenou“.

Ve všech těchto knihách byste však vysvětlení původu slova čertoplach marně hledali. O vysvětlení nezvyklého a neznámého slova jsem proto požádal Ústav pro jazyk český ČSAV – oddělení jazykové kultury a jazykové poradny v Praze.

Dr. Jiří Kraus vysvětluje vznik slova čertoplach z ruského slova „čertopoloch“, což znamená bodlák. Podobnost mezi bodlákem a muchomůrkou zelenou však není snadné prokázat. Obecně a symbolicky se lze muchomůrkou zelenou

„popíchat“ jako o bodlák – je tedy nebezpečná. Dále slovenské „plach“ a ruské „poloch“ vzniklo pravděpodobně ze slova „puditi“ větrem, tj. větrem puzeň z místa na místo (rozšiřování semen bodláků). Odtud přeneseno význam „pudivít“, tj. člověk nestálý, neklidný, stále v pohybu stejně tak jako slovo „větropolach“ (mladý nestálý člověk, ztřeštěnec, fanfaron).

U jedovatého hříbu satana byl vývoj jména opačný. Ve starší literatuře byl satan uváděn pod jménem „červenka“ se synonymem hřib krvavý. L. Čelakovský z roku 1881 pak uvádí jen německý název „der

rok na zahradě

■ Připravuje Specializovaná prodejna Zahradkář v České ulici 167 Louny

✿ Výsadba rybízů a angreštů

Od druhé poloviny září nastává období, ve kterém již angrešty a rybízů přirozeně ukončují vegetaci, shazují listy a připravují se na zimu, tím začíná doba vhodná k výsadbě těchto bobulovin (na ostatní ovocné stromy si ještě měsíc počkáme). Jejich pěstování není nijak obtížné a úspěch tedy bývá zaručen i u začínajících pěstitelů, plodnost nastupuje brzy, bývá pravidelná a poměrně vysoká a především plody jsou velmi cenné svým vysokým obsahem vitamínů a minerálů, pektinů a dalších specificky účinných látek.

Angrešty i rybízů jsou značně přizpůsobivé a můžeme je pěstovat od nížin až do podhorských oblastí. Na půdu je mírně náročnější angrešt, který vyžaduje půdu středně těžkou, humózní, dobře zásobenou živinami s neutrální reakcí. Bílé a červené rybízů mají raději půdy mírně kyselé, naopak černý rybíz snese i větší obsah vápna. U obou plodin pozemek nesmí být ani trvale zamokřen, ani příliš vysychavý. Na suchých stanovištích bez možnosti závlahy plody zůstávají malé a dochází k předčasnému opadu listů. Černý rybíz je citlivější na mráz a proto jej vysazujeme na chráněnější místo. Angrešty vyhovují otevřená stanoviště s mírným průvanem. Dobře snášejí polostín – nadměrně oslunění může způsobit tzv. úžeh plodů, vyhýbáme se ale vlhkým a uzavřeným polohám, kde trpí americkým padlím. Pěstování přímo pod vyššími ovocnými stromy se vyhýbáme proto, že zde ovoce hůře vydrží (je kyselější) a především máme problém s postřikem – např. jablono nemůžeme stříkat proti obalečům v době, kdy nám pod ní zrají rybíz.

Angrešty i rybízů můžeme pěstovat ve tvaru keře a nebo stromku. Pěstování keřů mělo důvod v jejich poněkud vyšším výnosu. Dnes, kdy máme problémy s odbytem a zahrádka nám slouží hlavně k samozásobení, se více uplatňují stromkové tvary. Při sklizni se nemusíme tolik ohýbat, a když už se ohneme, poznáme další obrovskou výhodu – stromky se mnohem snadněji udržují v bezplevelném stavu. Pletí a okopávku provádíme jen velice opatrně, neboť rybíz i angrešt zakořeňují jen mělce a rychle reagují na jakýkoliv hlubší agrotechnický zásah.

Stromky angrešty i rybízů vysazujeme ke kůle tak, aby opora procházela korunkou, kde vedeme poslední úvaz až nad místem roubování. Sážíme-li více rostlin a chceme mít korunky ve stejné výšce, musíme některé stromky vsadit hlouběji, což není na závadu, neboť meruzalka (na kterou jsou angrešt a rybíz roubovány

a která nám tvoří kmínek) dobře zakořeňuje a vytvoří nové kořeny i na zahrnuté části kmínku. Horší je mělká výsadba, při které část kořenů zaschne, protože těsně pod povrchem půdy není dostatek vláhy.

Výsadbu stromků provádíme do řad vedených nejlépe ve směru sever-jih vzdálených od sebe nejméně 2 m a v rámci řady 1 m od sebe. Různé „vylepšování“ půdy ve výsadbové jámě bývá spíše na závalu, především nelze doporučit v průběhu výsadby používání průmyslových hnojiv ale i čerstvého hnoje. Pokud stromku chceme opravdu dopřát tak do zeminy, kterou budeme zasypávat kořeny přimícháme trochu vyzrálého kompostu. Hned při výsadbě zkrátíme výhonky asi na 1/3. Větší zakrácení provádíme až na jaře a to na 2-4 očka, slabší výhonky na 1 očko. Z letorostů které v dalším roce vyrostou pak vybereme 5-6 nejsilnějších větví jako základ budoucí koruny a ty ještě následující rok zkracujeme asi o 1/4 – 1/3 a to na vnitřní (vrchní) pupen – tedy obráceně než u ostatních ovocných stromů. V dalších letech odstraňujeme výhonky nemocné, nevyzrálé a zahušťující korunu, přičemž musíme respektovat skutečnost, že rybíz i angrešt vytváří nejvíce květních pupenů na konci loňských výhonů a proto je nikdy paušálně nezkracujeme. Při zmlazování koruny raději postupně vyřezáváme celé starší větve a to co nejlouběji, pokud možno na mladý náhradní výhon. Tím získáme rovnoměrně vyvinutou, nepřehoustlou korunkou, ze které budeme pravidelně sklízet kvalitní a dostatečně veliké ovoce.

Velmi důležitá je při sázení dobře provedená závlivka. Nestačí nalít vědro vody ke každému stromku při výsadbě, ale velice důležité je dostatečně zalít i v průběhu zimy (pokud je zem rozmrzlá a schopná vodu přijmout).

S přáním mnoha pěstitelských úspěchů

Otakar Parma ml.

Ve specializované prodejně Zahradkář, Česká 167

v Lounech právě probíhá

prodej rybízů a angreštů

a dále je připravován prodej ostatních ovocných stromů.

Josef Houđa